

HISTORIK NA MORAVĚ

*Profesoru Jiřímu Malířovi, předsedovi Matice moravské
a vedoucímu Historického ústavu FF MU, věnují jeho kolegové, přátelé a žáci k šedesátinám
K vydání připravili Hana Ambrožová, Tomáš Dvořák, Bronislav Chocholáč, Libor Jan a Pavel Pumpr*

BRNO 2009

Obsah

Petr Fiala

Historik na Moravě Několik osobních a institucionálních postřehů
k životnímu jubileu Jiřího Malíře 15

Libor Vykoupil

„Portrét umělce v dospělých letech“ 19

Hana Ambrožová – Lenka Janošová

Bibliografie prací Jiřího Malíře 25

Průhledy z 19. století

Tomáš Borovský

Historie a sen, text a obraznost 47
Geschichte und Traum, Text und Bildhaftigkeit

Zdeněk Beneš

Řád humanitního myšlení – proč a k čemu je 53
Die Ordnung des humanitären Denkens – warum und wofür diese steht

Jiří Štaif

Historie a alternativní konstrukce elit. Několik úvah na dané téma 65
*Geschichte und alternative Konstruktionen der Eliten. Einige Bemerkungen
zu dieser Thematik*

Martin Nodl

- Národní a zemské zájmy v interpretacích „dekretu kutnohorského“
(Palacký – Tomek – Helfert – Höfler) 77
Nationale und Landesinteressen in den Interpretationen des „Kuttenberger Dekrets“ (Palacký – Tomek – Helfert – Höfler)

Tomáš Knoz

- Kázání patera Eduarda Domluvila o Karlu starším ze Žerotína.
K historickým aktualizacím a proměnám vnímání osobnosti v dějinách . . . 91
Predigten Eduard Domluvils über Karl den Älteren von Žerotin. Zu den historischen Aktualisierungen und Veränderungen bei der Wahrnehmung der Persönlichkeit in der Geschichte

Josef Válka

- Ideáltypy mladých mužů napoleonské a restaurační doby 111
Idealtypen junger Männer in der Napoleonischen Ära und der Restaurationszeit

Eduard Maur

- Poznámky k provenienci Palackého koncepce českých dějin 121
Anmerkungen zur Provenienz von Palackýs Konzeption der tschechischen Geschichte

Richard Pražák

- František Palacký a maďarská historiografie před rokem 1867 139
František Palacký und die ungarische Historiographie vor dem Jahre 1867

Karel Mlateček – Marie Mlatečková

- František Nosek jako historik 147
František Nosek als Historiker

Drahomír Jančík

- „Skládaje štěstí své budoucnosti do rukou Vaší Excelence...“
O vztahu žáka Karla Engliše k učiteli Albínu Bráfovi 159
„Ich lege das Glück meiner Zukunft in die Hände Eurer Exzellenz...“ Über das Verhältnis des Schülers Karel Engliš zum Lehrer Albín Bráf

Jiří Pešek

- Ernst Späth: z moravské kovárny do čela vídeňské university a Rakouské akademie věd 169
Ernst Späth: Aus der mährischen Schmiede an die Spitze der Wiener Universität und der Österreichischen Akademie der Wissenschaften

Jiří Němec

Malá úvaha o zájmu a nezájmu německých historiků v prvorepublikovém Československu o soudobé dějiny aneb 19. století jako Zeitgeschichte? . . . 185
Kurze Reflexionen über Interesse oder Desinteresse deutscher Historiker in der ersten Tschechoslowakischen Republik an der aktuellen Geschichte oder das 19. Jahrhundert als Zeitgeschichte?

Ladislav Hladký

Příspěvek k dějinám české historické balkanistiky. Tradice tzv. brněnského střediska 195
Ein Beitrag zur Geschichte der tschechischen Balkanistik. Die Tradition des sog. Brünner Zentrums

Malá země, velká politika

Martin Wihoda

Moravská mise biskupa Wolfgera z Erlu 209
Die mährische Mission Bischof Wolfgers von Erla

Robert Antonín

Formování moravské zemské obce a souboj o český trůn v letech 1306–1310 221
Die Herausbildung der mährischen Landesgemeinde und das Duell um den böhmischen Thron in den Jahren 1306–1310

Libor Jan

Jan Sokol z Lamberka ve službách byzantského císaře aneb O žoldnéřské cti 237
Johann Sokol von Lamberg in Diensten des byzantinischen Kaisers oder Von der Söldnerehre

Karel Hruza

„Unsere beiden Länder Österreich und Mähren sollen künftig friedlich gegeneinander stehen“. Vier Urkunden der Jahre 1405, 1414 und 1415 zu mährisch-österreichischen Landfrieden aus dem Haus-, Hof- und Staatsarchiv zu Wien 251
„Obě naše země Rakousko a Morava nechť spolu v budoucnu vycházejí mírumilovně“. Čtyři listiny z let 1405, 1414 a 1415 týkající se moravsko-rakouského landfrýdu, které jsou uloženy v Rakouském státním archivu ve Vídni

Martin Čapský

„A tak jest, že Vaší pravdě věří všechna moravská země“. Vratislav a její komunikace s moravskými městy v husitském období 263
 „Und so sei es, dass alle mährischen Länder Eurer Wahrheit Glauben schenken“.
Breslau und seine Kommunikation mit den mährischen Städten in der Hussitenzeit

Dalibor Janiš

Čtyři otázky Oldřicha z Rožmberka 271
Vier Fragen Ulrichs von Rosenberg

Pavel Boček

Gosudar vši Rusi a litevská velkokněžna. Ivan III. Vasiljevič a Helena Ivanovna 279
Der „Zar aller Rußen“ und die litauische Großfürstin. Iwan III. Wasiljewitsch und Helena Iwanowna

Jaroslav Pánek

Zpravodajství z Polska na Moravu a do Čech na prahu novověku 295
Die Nachrichtenübermittlung von Polen nach Mähren und nach Böhmen an der Schwelle zur Frühen Neuzeit

Václav Bůžek

Sebezprezentace křesťanského rytíře ve výzdobě císařského sálu v Bučovicích 311
Die Selbstdarstellung des christlichen Ritters in der Ausschmückung des Kaisersaals in Bučovice

Zdeňka Stoklásková

„Mor revoluce“. Obava z šíření revolučních myšlenek na Moravě 1791–1805 232
„Pest der Revolution“. Furcht vor der Verbreitung von Ideen der Französischen Revolution in Mähren 1791–1805

Svatava Raková

Ukvapená vzpoura: Hartfordské sněmování a pojetí loajality v raném 19. století 331
A silly revolt? The Hartford Convention and the issue of loyalty in the early 19th century

Martin Markel

Počátky klasifikace vín a organizace trhu vínem na Znojemsku v 19. století (aneb k hospodářské politice na Moravě) 341
Die Anfänge der Klassifizierung von Weinen und die Organisation des Weinhandels in der Region Znamim im 19. Jahrhundert (oder: Zur Wirtschaftspolitik in Mähren)

Jaroslav Vaculík

K české sociálněekonomické emigraci ve druhé polovině 19. století 351
Die tschechische sozialökonomische Emigration in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts

Jiří Kořalka

Moravanství katolických vystěhovalců z olomoucké arcidiecéze
 do Porúří na přelomu 19. a 20. století 363
*Das Mährertum katholischer Emigranten aus der Erzdiözese Olmütz im Ruhrgebiet
 an der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert*

Lukáš Fasora

„Dělnická aristokracie“ a „subproletariát“ jako koncepční pojmy
 pro analýzu vzájemných vztahů měšťanstva a dělnictva v českých
 zemích v pozdním 19. století 377
*Die „Arbeiteraristokratie“ und das „Subproletariat“ als konzeptionelle Begriffe
 für die Analyse der gegenseitigen Beziehungen zwischen Bürgertum und Arbeiterschaft
 in den böhmischen Ländern im späten 19. Jahrhundert*

Stanisław Pijaj

Problém spolupráce českých a polských poslanců ve vídeňské říšské radě
 v letech 1874–1879 391
*Das Problem der Zusammenarbeit zwischen tschechischen und polnischen Abgeordneten im
 Wiener Reichsrat in den Jahren 1874–1879*

Lothar Höbelt

Kleine Ursachen, große Wirkungen? Der Schwenk der Mährischen Mittel-
 partei 1883/84 399
Malé příčiny, velké následky? Obrat moravské strany středu v letech 1883/84

Luboš Velek

Návštěva F. L. Riegra v Olomouci 1885 a jeho snaha o smír moravských
 frakcí. Příspěvek k poznání role *Vůdce národa*, integraci českého národa
 a k participaci žen na veřejném dění 413
*Der Besuch F. L. Riegers in Olmütz 1885 und seine Bemühungen um eine Aussöhnung
 zwischen den mährischen Fraktionen. Ein Beitrag zur Analyse der Rolle des Führers
 der Nation, der Integration der tschechischen Nation und zur Partizipierung der Frauen
 am öffentlichen Leben*

Aleš Vyskočil

Radnice a okresní úřad na Moravě na sklonku monarchie 425
Rathaus und Bezirksamt in Mähren am Ende der Monarchie

Pavel Cibulka

Instalace pomníku Josefa II. před Německým domem v Brně 433
Die Errichtung des Standbilds Josephs II. vor dem Deutschen Haus in Brünn

Peter Urbanitsch

„Mährische Excesse“ im Oktober und November 1899 und das offizielle
 Wien 447
„Moravské excesy“ v říjnu a listopadu 1899 a oficiální stanovisko Vídně

Rudolf Jaworski

Mährische Akzente im nationalen Bildrepertoire der Tschechen
 um 1900 473
Moravské akcenty v národním obrazovém repertoáru Čechů okolo roku 1900

Kristina Kaiserová

Všenněmecký svaz a jeho působení v příhraničních oblastech českých
 zemí 481
Der Alldeutsche Verband und sein Wirken in den Grenzregionen der böhmischen Länder

Milan Hlavačka

Národní kolek na Moravě 489
Die nationale Stempelmarke in Mähren

Robert Luft

Eine verlorene mährische Generation? Zu politischen Generationen
 und politischer Kultur in der Habsburgermonarchie nach 1900 503
*Ztracená moravská generace? K politickým generacím a politické kultuře v habsburské
 monarchii po roce 1900*

Zdeněk Kárník

Nový pokus českých Němců o založení komunistické strany v severních
 Čechách (podzim 1919) 513
*Ein neuer Versuch der böhmischen Deutschen zur Gründung einer Kommunistischen
 Partei in Nordböhmen (Herbst 1919)*

Pavel Marek

Moravští „politictí“ živnostníci v letech 1918–1938 527
Moravian “political” small traders in the years 1918 to 1938

Vladimír Goněc

„Zahranční politika“ prostřednictvím Československé akademie
 zemědělské? 539
„Foreign policy“ through Czechoslovak Agricultural Academy?

Detlef Brandes

- Slowenische Exilpolitik zwischen Jugoslawien und Mitteleuropa
1941–1945 555
Slovenská exilová politika mezi Jugoslávií a střední Evropou v letech 1941–1945

Tomáš Dvořák

- Otázka zemského zřízení a samosprávy Moravy v pracovních
poradách zemského národního výboru v Brně v letech 1945–1948 573
*Die Frage der Landesordnung und Selbstverwaltung in Mähren auf den Arbeitssitzungen
des Landesnationalausschusses in Brünn in den Jahren 1945–1948*

Za vším hledej ženu

Thomas Krzenck

- Anmerkungen zur Rolle der Mutter und der ersten Gemahlin Friedrichs II.
(1194–1250) im Kontext der Normen und Handlungsspielräume
von Königinnen im Hochmittelalter 587
*K roli matky a první manželky Fridricha II. (1194–1250) v kontextu norem a možností
aktivního působení královen ve vrcholném středověku*

Michaela Malaníková

- Ženy, muži a středověk aneb Úvaha nad možnostmi a limity
využití kategorie genderu v medievistice 603
*Frauen, Männer und das Mittelalter oder Überlegungen über die Möglichkeiten
und Grenzen der Verwendung der Kategorie Gender in der Mediävistik*

Hana Bočková

- K reflexi ženy v nábožensky vzdělávací tvorbě 611
Zur Reflexion der Frau in der konfessionell geprägten Bildungsarbeit

† *Milan Šmerda*

- Za vším hledej ženu aneb Alžběta Lukrecie Těšínská a spor o Těšínské
knížectví 625
*Da steckt eine Frau dahinter oder Elisabeth Lucretia von Teschen und der Streit
um das Herzogtum Teschen*

Bronislav Chocholáč

- Manželkou nejvyššího zemského komorníka koncem 17. století:
Anna Marie Teresie Collaltová 645
*Gemahlin des Obersten Landeskammerers am Ende des 17. Jahrhunderts:
Anna Maria Theresia Collalto*

Rudolf Fišer

Nelegální manželství v třebíčském ghettu 657
Illegale Ehen in Ghetto Trebitsch

Milena Lenderová

„Kněžka domu, která vládnouc slouží a sloužíc vládne“.
 Sociální konstrukt feminity v 19. století 667
„Priesterin des Hauses, die herrschend dient und dienend herrscht“. *Das soziale
 Konstrukt von Fraulichkeit im 19. Jahrhundert*

Marie Macková

Nositelky záslužných vyznamenání v habsburské monarchii
 druhé poloviny 19. století 691
*Trägerinnen verdienter Auszeichnungen in der Habsburgermonarchie in der zweiten
 Hälfte des 19. Jahrhunderts*

Jan Županič

Nobilitace žen v Rakouském císařství 699
Die Nobilitierung von Frauen im österreichischen Kaisertum

Martin Rája

Moravští advokáti a ženy (1869–1914) 711
Die mährischen Advokaten und die Frauen (1869–1914)

Denisa Nečasová

„Pažatý, stehnatý“ muž – „pažatá, stehnatá“ žena? Gender
 a tělocvičné aktivity druhé poloviny 19. století 719
*Ein „drahtiger, kräftiger“ Mann – eine „drahtige, kräftige“ Frau? Gender und sportliche
 Aktivitäten in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts*

Martin Pelc

Emancipace a sport: na příkladu opavské tělesné kultury
 před rokem 1914 735
Emanzipation und Sport am Beispiel der Troppauer Körperkultur vor 1914

Eduard Kubů – Jiří Šouša

Z československé diplomacie do služeb Zelené internacionály.
 Dvě osudové ženy Karla Mečíře 745
*Von der tschechoslowakischen Diplomatie in die Dienste der Grünen Internationale.
 Zwei Schicksalsfrauen Karel Mečířs*

Blažena Gracová

Žena „vražedkyně“ a žena „oběť“ v letech 1935–1936. Reflexe závažné trestné činnosti na Ostravsku a Těšínsku v regionálním denním tisku . . . 761
*Die Frau als „Mörderin“ und die Frau als „Opfer“ in den Jahren 1935–1936.
 Die Reflexion einer schwerwiegenden Straftat in den Regionen Ostrau und Teschen
 in der regionalen Tagespresse*

Hanns Haas

Beate Wiesner-Taub – Betty Taylor: Aus Brünn unfreiwillig in die Welt – Ersatzheimat Österreich 775
*Beate Wiesner-Taub – Betty Taylor: z Brna nedobrovolně do světa – náhradní vlast
 Rakousko*

Jana Starek

Tschechische Frauen im österreichischen Exil 1968–1989 805
České ženy v rakouském exilu 1968–1989

Malíři a řemeslo

Petr Elbel

Testamentum Anne der Hanns molerynn. Závěť první jménem známé moravské malířky? 821
*Testamentum Anne der Hanns molerynn. Testament der ersten namentlich bekannten
 mährischen Malerin?*

Hana Jordánková – Ludmila Sulitková

Příběh jednoho brněnského nobilitovaného měšťana (aneb není malíř jako malíř) 833
Geschichte eines nobilitierten Brünner Bürgers (oder: Kein Maler ist wie der andere)

Tomáš Malý

O jednom téměř zapomenutém malíři a „mediální“ konstrukci dějin v 18. století 853
*Über einen nahezu vergessenen Maler und die „mediale“ Konstruktion der Geschichte
 im 18. Jahrhundert*

Lubomír Slavíček

Malíři a historie. Historická literatura v knihovně pražské Akademie výtvarných umění před rokem 1855 863
*Maler und Geschichte. Die historische Literatur in der Bibliothek der Prager Akademie
 der bildenden Künste vor dem Jahre 1855*

Radomír Vlček

Pavel Treťjakov – sběratel ruského výtvarného umění a mecenáš ruských
malířů 871
Pawel Treťjakow – Sammler russischer Kunst und Mäzen russischer Maler

Jiří Mikulka

Wlastimil Hofman a Jindřich Křeček – malíři československého
zahranického odboje 1939–1945 883
*Wlastimil Hofmann und Jindřich Křeček – die Maler des tschechoslowakischen
Auslandswiderstandes 1919–1945*

Jiří Hanuš

Malíři, moderna a historikové 893
Maler, Moderne und Historiker

Seznam zkratk 903